

Held op een sokkel (Serie: op een voetstuk)

8-4-2018

Vorbereid door: Leo van Driel, Mirjam Rigterink

Vandaag de tweede viering over het thema Op een voetstuk. De vorige viering was op Palmzondag. We keken toen naar beelden van Jezus op een ezeltje en naar een beeld van een Duitse keizer op een groot strijdros. En dat grote beeld van de machtige keizer stond op een hoog stenen voetstuk. Het stond er ongenaakbaar te zijn. Jezus met blote voeten op het ezeltje stond op plankjes op wieltjes, een heel laag voetstuk, om meegetrokken te worden in een processie midden in een stoet mensen.

Vandaag kiezen we een andere invalshoek. In iedere stad in Nederland staan wel standbeelden van mensen die een rol hebben gespeeld in het verleden. Beelden van mensen, die prestaties hebben geleverd. En die prestaties waren aanleiding voor hen een standbeeld op te richten. Maar nu kijken we anders naar die prestaties en betwijfelen we of die wel standbeeldwaardig zijn. Zoals Jan Pietersz Coen, die als gouverneur in Nederlands Indië, wel erg grof te werk ging bij het opleggen van een uitbuitingssysteem. Moet er voor zo iemand een standbeeld staan? Is dat een voorbeeld voor ons, waar we tegen op kunnen kijken? Ooit was Coen een held en werd op een voetstuk geplaatst. Nu schamen we ons over zijn misdaden.

In de bijbel staat het verhaal van de eerste man die gekozen werd tot koning, Saul, en zo op een voetstuk werd gezet. Wat doet dat met iemand? Kun hij nog van dat voetstuk af? Of wordt dat vallen, van het voetstuk vallen?

En nog altijd zetten wij weer mensen op een figuurlijk voetstuk. Bijvoorbeeld op het voetstuk van de BN-er, de Bekende Nederlander. Dan kom je op het scherm. Dat is misschien wel het hedendaagse "voetstuk" bij uitstek. Hoe dat gaat met op het voetstuk en er weer af vallen, is dus nog net zo actueel als in oude tijden.

Naar aanleiding van 1 Samuël 17:57 – 18:9

Held op sokkel

1.

Als hij Goliath heeft verslagen komt David voor Saul te staan.

Saul vraagt hem wie hij is.

Jonathan ZIET al wie David is.

Hij geeft David ZIJN mantel en ZIJN zwaard en maakt David op die manier als het ware de kroonprins.

Jonathan herkent in David de volgende koning.

Saul wil daar nog niet aan.

Hij voelt dat het hem uit zijn vingers glipt,
maar houdt vast aan de macht.

De macht waar hij niet echt om zat te springen, ooit:

toen Samuel hem tot koning wilde zalven ten overstaande van het volk, was hij nergens te vinden.

Hij had zich verstopt.

Maar eenmaal op dat voetstuk – tja, nu lukt het hem niet meer er vanaf te stappen.

2.

Hoe begon het ook al weer met Saul?

Het volk wilde een koning. 'Jullie hebben al een koning', zei Samuel, 'God!'
Nee, het volk wil een koning zoals de andere volken:
geen God die je niet eens mag afbeelden,
Een koning voor op een sokkel!
Om tegen op te kijken.

Dan verschijnt Saul ten tonele.
Uit de stam Benjamin, de laatste van de stammen.
Maar de laatsten zullen de eersten zijn –
dat past bij de god van de wereld omgekeerd.

En het verhaal vertelt dat Saul lang is en "schoon" of "goed".
Zoals hij, is er geen, staat er.
Tot zover iemand die je met goed recht op een sokkel kan zetten.

Maar bovenop een voetstuk is het niet makkelijk solidair te blijven met wie uit je gezichtsveld is verdwenen.
En als je de ander, en met name de kwetsbare ander, niet meer ziet,
dan ben je niet meer de koning die God zoekt.

Ik las deze week met Floor en Amel over koning Arthur en de ronde tafel.
Die ronde tafel, wat een mooi symbool.
Niemand aan het hoofd.
Een koning als eerste onder gelijken.
De ambitie van de bijbel gaat zelfs nog verder:
Een dienende koning is de koning naar Gods hart.

3.

Filosoferend over sokkels en voetstukken kwamen Leo en ik tot de conclusie dat er op zichzelf niet zoveel mis is met een voetstuk. Je zet er iets op dat je goed wilt kunnen bekijken omdat het je iets te zeggen heeft. Prachtig.

Maar door iemand op een voetstuk te plaatsen zetten we hem of haar wel klem.
Een stap teveel naar links of rechts – je voldoet niet aan de verwachtingen –
en je klettert zo naar beneden.
En dat is zowel voor bewonderaar als held een angstige aangelegenheid.

4.

Ja, ook voor de toeschouwer is omgaan met helden op sokkels ingewikkeld.
Zodra je iets op een voetstuk plaatst lijkt het te veranderen:
Van onderen bekeken ziet het er anders uit.
Kun je dan nog wel goed zien wat iemand je te zeggen heeft?

5.

David stapte op Goliath af zonder pantser of zwaard.
Gewoon als zichzelf.
Kwetsbaar.

Goliath, de held van wapengekletter, een reus van groot, groter, grootst.
Dat soort helden, dat soort macht, rekent op tegenkracht van dezelfde proportie.
Aan een gevecht met een herdersjongen met een slinger valt geen eer te behalen. Goliath kan amper geloven wat hij voor zich ziet.
Maar juist deze herder verslaat hem.

6.

En zo komt David vanmorgen voor Saul te staan.

Saul die ook in Filijstijnse kracht denkt van helmen, en panters, en zwaarden.

Tot zijn stomme verbazing – tot zijn ontzetting misschien zelfs – heeft David Goliath verslagen.

David is de held.

Saul kan niet anders dan hem eren, maakt hem aanvoerder in het leger en ziet hoe succesvol

David is en hoezeer het volk hem bewondert.

En het knaagt aan hem.

Bovendien is zijn zoon helemaal aan David verknocht. Vanaf het eerste moment.

Er staat niet wat de reactie van Saul is op het gebaar van Jonathan.

Maar als je je verplaatst in het verhaal, dan moet het voor Saul gek-makend zijn.

De macht waar hij zich met man en macht aan vastklampt,

zijn troon, zijn dynastie, ...

zijn zoon lijkt het zo uit handen te geven.

Leo leende me een boek van Naastepad en daarin schrijft Naastepad naar aanleiding van deze passage: macht rekent altijd buiten de liefde.

Want dát was niet in Saul opgekomen: dat zijn zoon zoveel genegenheid voor David zou opvatten.

En deze liefde brengt de macht van Saul nog meer aan het wankelen.

7.

Ik vond het zo mooi gezegd: macht rekent altijd buiten de liefde.

Reuzen van groot groter grootst rekenen buiten herdersjongens.

En Saul kán niet zien wat Jonathan onmiddellijk herkent.

8.

Hoe zit dat met ons en de liefde? En met ons denken over macht en onmacht?

Wij wonen in een machtig deel van de wereld – militair – economisch – technologisch.

Durven wij die macht te delen?

Wat voor leiders kiezen wij? Sterke mannen die de dreigende taal van een Trump, een Putin, een Kim Jong Un met dezelfde branie kunnen pareren?

Bij wie voelen we ons veilig wanneer we ons zorgen maken?

9.

Ik ben bang dat het dienende leiderschap dat de bijbel voorstaat ons niet altijd vertrouwen inboezemt.

We willen wel geloven in liefde sterker dan dood,

En in een week als deze hijzen we Martin Luther King op het schild als “apostel van de geweldloosheid”.

Maar durven we het echt wagen met de liefde?

Met de herdersjongen.

Met de dienende koning.

Durven we plaatsnemen aan een ronde tafel?

10.

Vanmorgen zitten we in elk geval in een kring.

En we delen straks brood en wijn

in een kring.

Een gebaar om te gedenken een mens die knecht en koning in zich verenigde.

“Als je brood deelt, deel je macht”, dichtte Herman Verbeek.

Ik wens ons de moed om macht te delen.
Omdat we hopen..., omdat we gelóven dat het kan
Dat het toekomst geeft.
Misschien helpt het volgende liedje over de liefde ons
om die moed te verzamelen.
Dat het zo mag zijn.

Mirjam

Voorbeden

Laten wij bidden, onze ziel verheffen tot de Ene,
die hoort, ziet en zich naar ons buigt en naar ons omziet.
Die ons weer optilt uit de modder als we van ons voetstuk zijn gevallen.
Die ook dan ons helpt, ondanks onze hoogmoed die ons liet tuimelen.
Die onze wonden heelt, de modder wegwast en ons bemoedigt.
Laten wij omzien naar de plaats. Daar stond ik. Daar voelde ik me op mijn plaats.
toen wankelde het, kreeg ik kritiek: en ik tuimelde, viel en lag.
Welke verbinding was ik kwijt?
Waar probeerde ik me aan vast te houden , maar gaf geen zekerheid?

Laten wij bidden voor wat ons ontvalt,

En

Laten wij bidden voor wie ons moed geeft,
voor wie trouw met ons verbonden is,
voor de steun en hulp, de liefde die ons draagt.

Slottekst

Als je brood deelt
Als je brood deelt deel je macht.
Als je macht deelt neem je deel.
Als je brood deelt deel je hart.
Als je hart deelt komt er hoop.
Als je brood deelt deel je lijf.
Als je lijf deelt word je een.
Als je brood deelt deel je pijn.
Als je pijn deelt is er trouw.
Als je brood deelt word je klein.
Als je klein wordt word je sterk.
Als je brood deelt wordt het licht.
Als het licht wordt komt het goed.
Als je brood deelt word je brood.
Als je brood wordt word je mens.

Herman Verbeek